

Якщо ми прагнемо підвищити якість фахівців, то маємо серед інших вирішити і такі завдання:

1. Налагодити реальну, дієву, представлену у конкретних формах індивідуально-консультативну роботу викладача зі студентами. На багатьох кафедрах ця робота залишається де-юре, але не де-факто.

2. Наповнити якісно новим змістом самостійну роботу студентів, рівень якої має значно покращитися.

Собі і присутнім хочу поставити таке запитання: чому по одних дисциплінах навчальні посібники для самостійного вивчення дисциплін є затребуваними студентами і рівень їх використання знаходиться на рівні 80—100 %, а по багатьом іншим студенти використовують підготовлені посібники для самостійного опрацювання на 10—15 %, то чи можна вважати, що по ним є реальна самостійна робота?

Переконаний у тому, що ті пропозиції, які напрацьовані у ході секційних засідань (про які мова йшла у доповідях голів секцій) та ті заходи, які стануть надбанням пленарного засідання допоможуть нам зробити новий поступ на шляху до формування системи оцінювання знань, яка б повністю відповідала вимогам Болонського процесу.

Н. Ю. Бутенко

канд. екон. наук, доцент
кафедри педагогіки та психології

ОЦІНЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ ЗНАЬ ЯК ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Як відомо, педагогічна оцінка виконує дві головні функції: функцію орієнтації і функцію стимулювання. У своїй першій функції педагогічна оцінка виступає як індикатор певних результатів і рівня досягнень, яких набув той чи інший студент у навчальній діяльності. Стимулююча функція педагогічної оцінки пов'язана зі спонукальним впливом на афективно-вольову сферу особистості того, хто навчається, зміни в якій викликають істотні зрушення в самооцінці людини, у рівні її домагань, в сфері мотивації, поведінці, у способах навчальної роботи, у системі відносин між всіма учасниками навчального процесу. Під впливом цих зрушень прискорюються чи уповільнюються темпи психічного розвитку, відбуваються якісні перетворення в структурі інтелекту, особистості і пізнавальній діяльності студента. От чому в психологічному

відношенні в педагогічній оцінці особливо важливі саме стимулююча, спонукальна, а також виховна її функції.

Багате розмаїття оціночних впливів, що використовуються педагогом, створює насичений емоційний, мотиваційний і соціально-психологічний контекст, яким визначається загальна психологічна ситуація не тільки опитування, але й у цілому всього процесу навчання. Тому надзвичайно важливо, щоб оціночна діяльність педагога відбувалася і здійснювалася ним в інтересах психічного розвитку людини, а для цього необхідно, насамперед, щоб педагогічна оцінка була адекватною, справедливою та об'єктивною.

Завданням викладача на етапі перевірки знань є не лише закріплення та систематизація знань студента, організація педагогічного контролю за навчальною діяльністю, а й формування потреби у регулярних самостійних заняттях, виховання у студентів культури мислення та мовлення при відповіді. Важливо також, щоб викладач дбав про психологічну підтримку студентів, виявляв головні причини помилок під час відповіді і тим самим створював умови для самоактуалізації їхньої особистості у навчальному процесі.

Здійснюючи оцінювання роботи тих, хто навчається, педагог транслює їм власну думку про цю діяльність, тобто здійснює зворотню дію на тих, хто навчаються, і тим самим мотивує їхню подальшу активність, а також впливає на взаємодію між студентами (за допомогою впливу на їхню змагальну активність).

Адекватна оцінка діяльності та знань студентів, а в результаті і мотивація цієї діяльності може здійснюватися у рейтинговій формі, яка надає можливість враховувати при оцінюванні не лише теоретичні знання, а насамперед — активність, систематичність та результативність роботи студентів протягом усього періоду навчання. Це має дуже велике значення, бо саме ці знання, що отримані поступово і систематично, формують особистість людини і фахівця, складають власний досвід та залишаються на довгий час.

Варіативність завдань, їхній творчий характер, можливість вибору тих, які більш цікаві студентам та відповідають їхнім особистим схильностям і можливостям виконання, разом з адекватною системою рейтингового оцінювання надають можливість формування позитивної мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Цьому також суттєво допомагає змагальний елемент, який має місце при використанні активних методів навчання, а також моральне задоволення, що отримують студенти від соціальної оцінки власної діяльності.

Але, як свідчить власний досвід роботи, а також та інформація, яка була отримана в роботі на курсах підвищення кваліфікації викладачів КНЕУ «Активні методи навчання», на досягнення поставлених навчально-виховних цілей досить негативно впливає система уніфікованості балів (зокрема — 0; 5; 10), яка використовується при підсумковому контролі знань студентів. Реальні завдання (з врахуванням таких чинників, як: якість їх виконання, строки подання викладачеві, самостійність виконання тощо), як правило, оцінюються за допомогою більш диференційованих балів. Зведення ж результатів діяльності до фактично трьох вимірників суттєво обмежує і значно погіршує можливість рейтингової системи оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Внаслідок цього страждає мотиваційна складова оцінювання, майже зовсім стає відсутнім виховний елемент цієї системи. Тому впровадження більш гнучкої системи оцінювання поточної та підсумкової діяльності студентів у процесі навчання, можливість максимально наблизити рейтингову оцінку за результати навчальної діяльності до реальних результатів цієї діяльності сприятимуть більшій мотивації студентів до якісного виконання їхніх робіт.

Найбільш результативною, як відомо, є та діяльність, яка мотивована не лише зовнішніми факторами, а й обумовлена внутрішніми мотиваторами. До них у навчальному процесі, в першу чергу, можна віднести зацікавленість студентів, можливість реалізації власних здібностей, задоволення від адекватної оцінки їх зусиль. Тому сильним мотивуючим фактором системи оцінювання можна також вважати можливість отримання кінцевої (підсумкової) оцінки за результатами успішної поточної діяльності протягом навчального семестру.

Таким чином більш диференційований та гнучкий підхід до оцінювання діяльності студентів може стати додатковим мотивуючим фактором їхнього навчання, а також виконуватиме важливу соціально-виховну функцію.

Треба відрізнити систему оцінювання та систему контролю знань студентів. З одного боку, це — взаємопов'язані речі, але з іншого боку, кожна з систем має свої завдання та певні особливості використання.

В теорії управління контроль розглядається як найважливіша, відносно самостійна та заключна ланка управлінського циклу. Контроль є механізмом виявлення та оцінки результатів дії, що відбулася. Його основне призначення полягає в забезпеченні зворотного зв'язку, який надає інформацію стосовно відповідності фактичних результатів функціонування системи її кінцевим ці-

лям. Реально контроль органічно пов'язаний з усіма іншими функціями управління, в тому числі і з цілями навчання, які зазвичай зафіксовані в планах і які є підставою для контролю.

Фетишизація контролю (контроль заради контролю), відокремлення контролю від інших функцій системи управління призводить до так званих, негативних ефектів контролю, внаслідок чого система в цілому може навіть руйнуватися.

Тому використання адаптивної системи контролю, її тісний зв'язок з іншими функціями управління навчальною діяльністю є необхідною умовою ефективного досягнення навчально-виховних цілей в системі освіти.